

Τεύχος 22 – Οκτώβριος 2010

Αναδιανεμητικές Επιδράσεις της Οικονομικής Κρίσης

Πάνος Πασιαρδής

Ένα ερώτημα που ενδιαφέρει από πλευράς οικονομικής και, ιδιαίτερα, κοινωνικής πολιτικής είναι 'ποιες κοινωνικοοικονομικές ομάδες έχουν υποστεί το μεγαλύτερο κόστος της πρόσφατης οικονομικής κρίσης;' Η καθυστέρηση στη δημοσίευση στατιστικών στοιχείων δεν επιτρέπει επί του παρόντος να απαντηθεί το ερώτημα αυτό με τον επιθυμητό βαθμό στατιστικής αξιοπιστίας. Ωστόσο, ενδείξεις που προκύπτουν από πρόσφατες στατιστικές για την ανεργία, το κόστος ζωής και τους μισθούς, και αναλύονται στο παρόν άρθρο, βοηθούν στο να εξαχθούν κάποια αρχικά συμπεράσματα.*

1. ΑΝΕΡΓΙΑ

Στο Διάγραμμα 1 ο αριστερός κάθετος άξονας δείχνει την ετήσια ποσοστιαία αλλαγή στον αριθμό των εγγεγραμμένων ανέργων κατά επάγγελμα. Η διακεκομμένες γραμμές δείχνουν το μέσο μηνιαίο μισθό των εργαζομένων στον τομέα, που μετριέται στο δεξιό κάθετο άξονα. Είναι φανερό ότι η ανεργία αυξήθηκε σημαντικά σε όλους τους τομείς της Κυπριακής οικονομίας, ωστόσο ξεχωρίζουν οι τομείς των κατασκευών και διαχείρισης ακινήτων, όπου η αύξηση της ανεργίας το 2^ο και 3^ο τρίμηνο του 2009 ήταν γύρω στο 180%! Επίσης, είναι αξιοσημείωτη η χρονική υστέρηση και η σχετικά σύντομη διάρκεια που η οικονομική κρίση επηρέασε αρνητικά τους τομείς των υπηρεσιών και δημόσιας διοίκησης. Πιο πρόσφατα, παρατηρείται τάση για αναστροφή του κλίματος, με την έννοια ότι ο ρυθμός αύξησης της ανεργίας επιβραδύνεται. Αυτό δεν σημαίνει ότι η οικονομία βελτιώνεται αλλά ότι χειροτερεύει με αργότερους ρυθμούς.

Σε ότι αφορά στο μέσο εισόδημα των εργαζομένων στους διάφορους τομείς, φαίνεται πως η αύξηση της ανεργίας ήταν σχετικά μεγαλύτερη σε τομείς όπου οι μισθοί δεν είναι υψηλοί (εμπόριο, ξενοδοχεία, εστιατόρια, κατασκευές κλπ), αφού συγκεντρώνουν ως επί το πλείστον επαγγέλματα που δεν απαιτούν ιδιαίτερα προσόντα. Αντίθετα η ανεργία ανάμεσα σε υψηλόμισθα επαγγέλματα έχει συνολικά επηρεαστεί λιγότερο από την οικονομική κρίση.

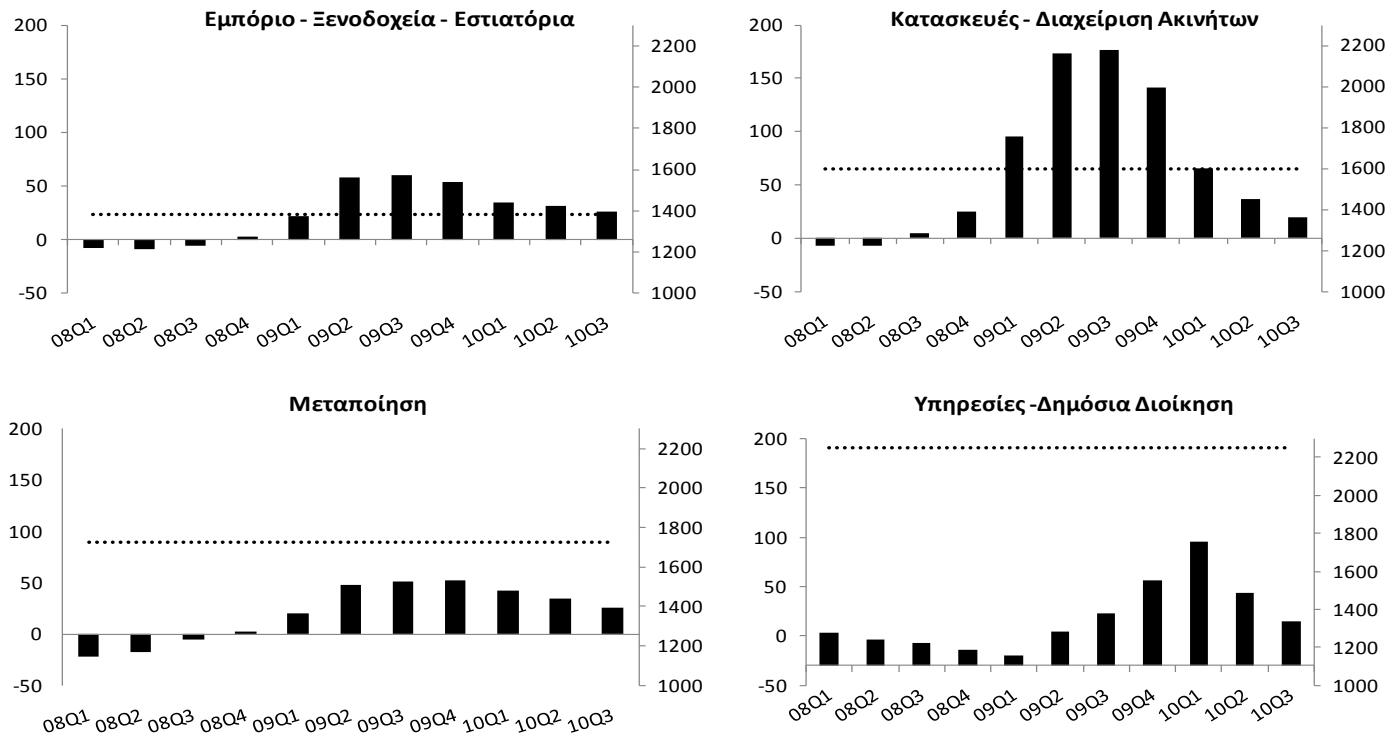
ΠΕΡΙΛΗΨΗ

Το Σχόλιο αυτό εξετάζει το ερώτημα ποιες κοινωνικοοικονομικές ομάδες έχουν υποστεί το μεγαλύτερο κόστος της οικονομικής κρίσης. Η αύξηση της ανεργίας ανάμεσα σε επαγγέλματα που ο μισθός δεν είναι υψηλός και η μεγάλη αύξηση στις τιμές των ειδών πρώτης ανάγκης έχουν πλήξει συγκριτικά περισσότερο τα μικρομεσαία εισοδηματικά στρώματα, κυρίως στον ιδιωτικό τομέα. Το συνταξιοδοτικό πακέτο αντιστάθμισε τις μεγάλες αυξήσεις του κόστους ζωής που αντιμετώπισαν τα φτωχότερα νοικοκυριά. Τυχόν νέες αυξήσεις στις συντάξεις ή/και τους μισθούς των δημοσίων υπαλλήλων θα διευρύνουν την ήδη υπάρχουσα στρέβλωση στην αγορά εργασίας. Το δημοσιονομικό έλλειμμα πρέπει να αντιμετωπιστεί με μείωση των δημοσίων δαπανών και μη στρεβλωτικές φορολογίες (π.χ. φόροι ακίνητης περιουσίας), όχι με μέτρα που πλήττουν την ανταγωνιστικότητα της οικονομίας, όπως είναι οι αυξήσεις των φόρων στα επιχειρηματικά κέρδη.

* Πηγή των στατιστικών στοιχείων στα διαγράμματα του παρόντος άρθρου είναι η Στατιστική Υπηρεσία.

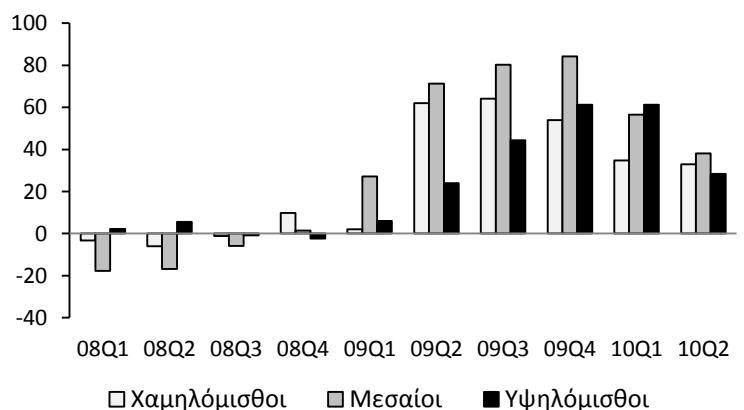

Διάγραμμα 1: Ποσοστιαία αύξηση της ανεργίας κατά τομέα

Η αρνητική συσχέτιση μεταξύ της αύξησης της ανεργίας και του ύψους του μισθού φαίνεται καλύτερα στο Διάγραμμα 2, που παρουσιάζει την ποσοστιαία αλλαγή της ανεργίας κατά εισοδηματική κατηγορία. Στο διάγραμμα φαίνεται καθαρά ότι η μεγαλύτερη συνολικά αύξηση της ανεργίας το 2009 παρατηρείται ανάμεσα σε επαγγέλματα μεσαίου εισοδήματος. Επίσης, φαίνεται ότι ο ρυθμός αύξησης της ανεργίας επιβραδύνεται ραγδαία ανάμεσα στα υψηλά και μεσαία αμειβόμενα επαγγέλματα από τις αρχές του 2010. Ωστόσο, το ίδιο δεν φαίνεται να ισχύει και για τα χαμηλά αμειβόμενα επαγγέλματα, όπου ο ρυθμός αύξησης της ανεργίας μειώθηκε το πρώτο 3^ο του 2010 αλλά έκτοτε παραμένει σχεδόν στο ίδιο επίπεδο.

Διάγραμμα 2: Ποσοστιαία αλλαγή στην ανεργία

2. ΚΟΣΤΟΣ ΖΩΗΣ

Η αλλαγή στην ευημερία των νοικοκυριών δεν εξαρτάται μόνο από αλλαγές στα εισοδήματά τους αλλά και από τον πληθωρισμό, δηλαδή τις αλλαγές στο γενικό επίπεδο τιμών. Ωστόσο, ο πληθωρισμός δεν αυξάνει ομοιόμορφα το κόστος ζωής όλων των καταναλωτών γιατί οι τιμές των αγαθών και υπηρεσιών δεν αυξάνονται με το ίδιο ποσοστό. Η αύξηση του κόστους ζωής λόγω πληθωρισμού είναι μεγαλύτερη για ομάδες καταναλωτών που δαπανούν μεγαλύτερο ποσοστό του εισοδήματός τους σε αγαθά των οποίων οι τιμές αυξάνονται σχετικά περισσότερο. Αντίθετα, ομάδες καταναλωτών που δαπανούν μεγαλύτερο μέρος του εισοδήματός τους σε αγαθά των οποίων οι τιμές αυξάνονται σχετικά λιγότερο αντιμετωπίζουν μικρότερη διάβρωση βιοτικού επιπέδου από τον πληθωρισμό.

Στο παρόν άρθρο μας ενδιαφέρει να συγκρίνουμε τις επιπτώσεις του πληθωρισμού στο κόστος ζωής των νοικοκυριών ταξινομημένων σύμφωνα με το ύψος του εισοδήματός τους. Για το λόγο αυτό έχουμε υπολογίσει την αύξηση των τιμών την περίοδο 01.01.2008 μέχρι 30.09.2010 για δύο κατηγορίες αγαθών: αυτά που καταναλώνονται ως επί το πλείστον από νοικοκυριά με χαμηλό εισόδημα (βασικά αγαθά όπως τρόφιμα, στέγαση, καύσιμα κλπ) και αυτά που καταναλώνονται ως επί το πλείστον από νοικοκυριά με υψηλό εισόδημα (αγαθά πολυτελείας, όπως επικοινωνίες, αναψυχή κλπ). Τα αποτελέσματα των εκτιμήσεων μας παρουσιάζονται στο Διάγραμμα 3. Είναι φανερό ότι οι τιμές των βασικών ειδών έχουν αυξηθεί πολύ περισσότερο από ότι οι τιμές των ειδών πολυτελείας την υπό εξέταση περίοδο. Συγκεκριμένα, οι τιμές των βασικών αγαθών έχουν αυξηθεί πέραν του 12%, ενώ αυτές των ειδών πολυτελείας μόλις 4%.

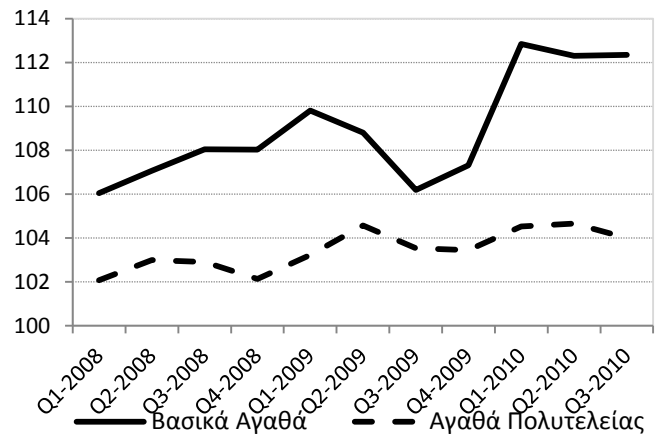
Το Διάγραμμα 4 παρουσιάζει τις αναδιανεμητικές επιπτώσεις του πληθωρισμού λόγω της πιο πάνω ανομοιόμορφης αύξησης των τιμών. Με απλά λόγια, στο διάγραμμα αυτό φαίνεται ότι το κόστος ζωής των νοικοκυριών με χαμηλά εισοδήματα αυξήθηκε πολύ περισσότερο από ότι το κόστος ζωής των νοικοκυριών με υψηλά εισοδήματα στην υπό εξέταση περίοδο. Για παράδειγμα, ενώ το κόστος ζωής των νοικοκυριών στο πλουσιότερο 10% του πληθυσμού αυξήθηκε κατά μέσο γύρω στο 4,3%, η αντίστοιχη αύξηση του κόστους ζωής για τα νοικοκυριά στο φτωχότερο 10% του πληθυσμού ήταν σχεδόν 9%. Επιπλέον, η αρνητική συσχέτιση κόστους ζωής και ύψους εισοδήματος δείχνει να εντείνεται με την πάροδο του χρόνου.

4. ΜΙΣΘΟΙ

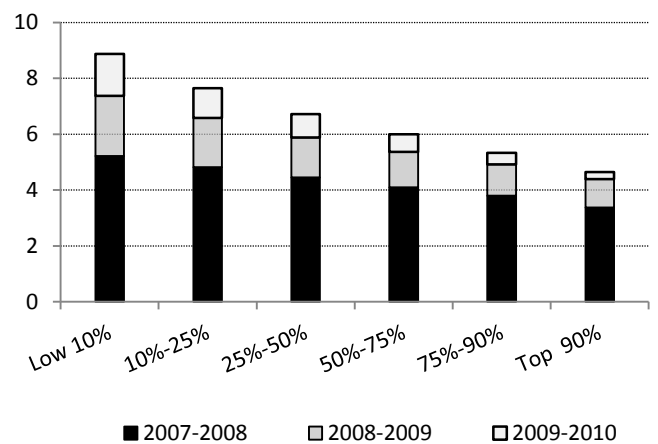
Το Διάγραμμα 5 παρουσιάζει την επίδραση της οικονομικής κρίσης στους μισθούς.

- Αριστερά παρουσιάζεται η μέση ονομαστική (περιλαμβάνει τον πληθωρισμό) και πραγματική ποσοστιαία αύξηση στους μισθούς στο σύνολο των εργαζομένων της Κυπριακής οικονομίας από το 1ο τρίμηνο του 2008 μέχρι το 2ο τρίμηνο του 2010. Από τα στοιχεία αυτά προκύπτει ότι υπήρξαν μεγάλες αυξήσεις στους ονομαστικούς (κυρίως λόγω ΑΤΑ) και πραγματικούς μισθούς, κάτι που δεν πρέπει να ωφέλησε καθόλου την Κυπριακή οικονομία αφού διάβρωσε την ανταγωνιστικότητα της σε μια περίοδο διεθνούς ύφεσης. Είναι καθησυχαστικό το ότι μετά το 1ο τρίμηνο του 2010 οι πραγματικοί μισθοί όχι απλά σταμάτησαν να αυξάνονται αλλά ακολουθούν πτωτική πορεία.
- Δεξιά συγκρίνονται οι εξαμηνιαίες αυξήσεις μισθών των δημόσιων υπαλλήλων με τις αντίστοιχες αυξήσεις όλων των εργαζομένων από το 1ο εξάμηνο του 2008 μέχρι το 1ο εξάμηνο του 2010. Φαίνεται ότι για τις μεγάλες αυξήσεις των μισθών το 2008 ευθύνεται σε κάποιο μικρό βαθμό περισσότερο ο ιδιωτικός από ότι ο δημόσιος

Διάγραμμα 3: Ποσοστιαίες αυξήσεις τιμών

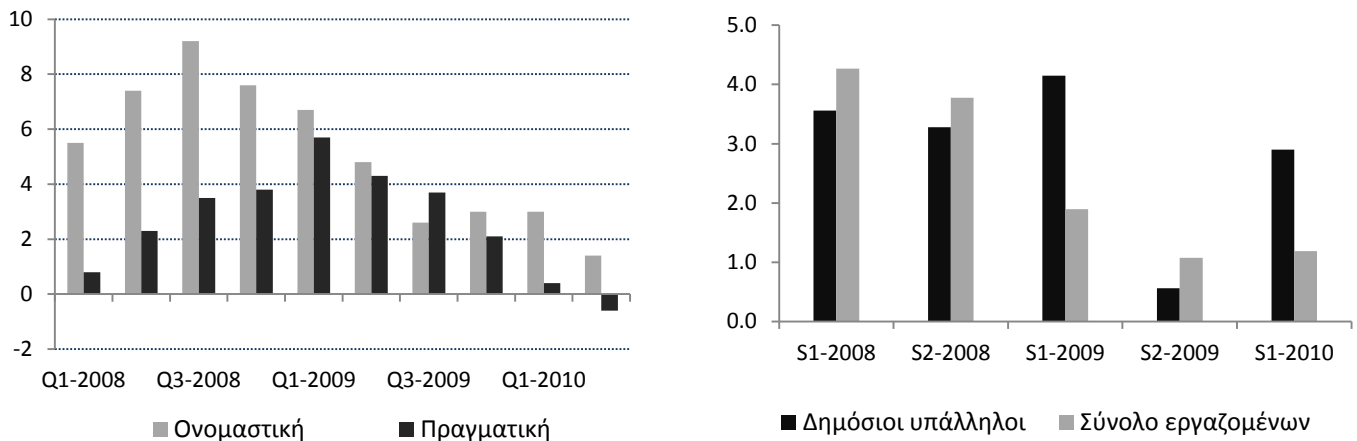
Διάγραμμα 4: Αύξηση κόστους ζωής

τομέας. Όμως, από το 2009 οι αυξήσεις των μισθών φαίνεται ότι οφείλονται σχεδόν εξ' ολοκλήρου στις αυξήσεις

Διάγραμμα 5: Ποσοστιαίες αυξήσεις μισθών

των μισθών των δημοσίων υπαλλήλων.

5. ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑ

Η οικονομική κρίση εμφανίστηκε στην Κύπρο με αρκετή καθυστέρηση σε σχέση με την υπόλοιπη Ευρώπη. Αυτό οφείλεται εν μέρει στην καλή κατάσταση που βρισκόταν η Κυπριακή οικονομία όταν ξεκίνησε η κρίση και στο γεγονός ότι οι αλλαγές στην εξωτερική ζήτηση για τουρισμό και κατασκευές παρατηρήθηκαν με κάποια χρονική υστέρηση (ένεκα εποχικότητας). Η αύξηση της ανεργίας που προκλήθηκε έπληξε όλους τους τομείς της οικονομίας, ωστόσο ήταν μεγαλύτερη ανάμεσα σε επαγγέλματα που ο μισθός δεν είναι υψηλός. Οι μικρομεσαίοι στην κατανομή του εισοδήματος έχουν, επίσης, πληγεί σημαντικά λόγω της μεγάλης αύξησης στις τιμές των ειδών πρώτης ανάγκης. Τέλος, το μεγαλύτερο κόστος της οικονομικής κρίσης φαίνεται να επιβαρύνει τους εργαζόμενους στον ιδιωτικό τομέα, όπου οι μισθοί κατά μέσο όρο έχουν αυξηθεί λιγότερο από ότι οι μισθοί στο δημόσιο τομέα.

Αξίζει να σημειωθεί ότι το συνταξιοδοτικό πακέτο που εισήγαγε η κυβέρνηση στις αρχές του 2009 αντιστάθμισε τις μεγάλες αυξήσεις του κόστους ζωής που αντιμετώπισαν τα φτωχότερα νοικοκυριά στη διάρκεια της οικονομικής κρίσης. Με αυτό το δεδομένο και λαμβάνοντας υπόψη τις μέχρι σήμερα μεγάλες αυξήσεις των μισθών των δημοσίων υπαλλήλων δεν θα ήταν σοφό η κυβέρνηση να αυξήσει περισσότερο τις συντάξεις ή/και τους μισθούς των δημοσίων υπαλλήλων. Αυτό θα διευρύνει τις ήδη υπάρχουσες στρεβλώσεις στην αγορά εργασίας. Παράλληλα, είναι σημαντικό να τονιστεί ότι το δημοσιονομικό έλλειμμα δεν πρέπει να μειωθεί με μέτρα που πλήττουν την ανταγωνιστικότητα της οικονομίας (π.χ. αυξήσεις φόρων στα επιχειρηματικά κέρδη, που επίσης μειώθηκαν σημαντικά λόγω της οικονομικής κρίσης) αλλά με μείωση των δημοσίων δαπανών και μη στρεβλωτικές φορολογίες (π.χ. φόροι ακίνητης περιουσίας).

Το Κέντρο Οικονομικών Ερευνών (ΚΟΕ) του Πανεπιστημίου Κύπρου είναι ένας ανεξάρτητος, μη κερδοσκοπικός οργανισμός με στόχο την προαγωγή της επιστημονικής γνώσης στα οικονομικά, κυρίως σε θέματα που ενδιαφέρουν την Κύπρο.

Πρόεδρος Συμβουλίου: Μιχάλης Καμμάς, Σύνδεσμος Τραπεζών Κύπρου

Μέλη: Μιχάλης Μιχαήλ, Τμήμα Οικονομικών
Γεώργιος Γεωργίου, Γραφείο Προγραμματισμού
Γεώργιος Παπαγεωργίου, Υπουργ. Εργασίας & Κοιν. Ασφ.
Πάνος Πασιαρδής, Κέντρο Οικονομικών Ερευνών
Γεώργιος Συρίχας, Κεντρική Τράπεζα Κύπρου
Ανδρέας Χαραλάμπους, Υπουργείο Οικονομικών
Κώστας Χριστοφίδης, Πανεπιστήμιο Κύπρου

Οι απόψεις που εκφράζονται στα 'Σχόλια Οικονομικής Πολιτικής' είναι των συγγραφέων μόνο.

Επιτρέπεται η αναδημοσίευση, η αναπαραγωγή και η μετάδοση όλου ή μέρους του Σχολίου, με αναφορά στο παρόν άρθρο.